

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет філології та журналістики
Кафедра української мови та лінгводидактики

О. Г. Межов

ПРАКТИЧНИЙ КУРС УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Методичні рекомендації

для підготовки бакалаврів
освітньо-професійної програми
Мова та література (польська). Переклад
спеціальності 035 Філологія

Луцьк
2024

УДК 811.161.2(072)
М 43

*Рекомендовано до друку науково-методичною радою
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 6 від 21 лютого 2024 року)*

Рецензент:

Васейко Ю. С., кандидат філологічних наук, доцент кафедри полоністики та перекладу Волинського національного університету імені Лесі Українки.

Межов О. Г.

М-43 Практичний курс української мови: методичні рекомендації для підготовки бакалаврів освітньої програми *«Мова та література (польська). Переклад»* спеціальності 035 *Філологія*. Луцьк, 2024. 58 с.

Навчально-методичне видання містить мету, завдання освітнього компонента, його структуру, прогнозовані результати навчання, питання для обговорення на практичних заняттях, методичні вказівки для самостійного вивчення тем дисципліни, політику та критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти, термінологічний словник, питання для підсумкового контролю, рекомендовану основну й додаткову літературу та інтернет-ресурси.

Видання слугуватиме в організації практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи бакалаврів освітньої програми *«Мова та література (польська). Переклад»* спеціальності 035 *Філологія*.

УДК 811.161.2(072)
М 43

© Межов О. Г., 2024

ПЕРЕДМОВА

Освітній компонент «Практичний курс української мови» закладе міцне підґрунтя лінгвістичної підготовки майбутніх філологів, спонукатиме до вироблення умінь самостійно здобувати й доцільно використовувати в різних стилях, жанрах, мовленнєвих ситуаціях знання про норми сучасної української літературної мови; закономірності словозміни іменників, прикметників, числівників, займенників, дієслівних форм; складні випадки українського слововживання й словотворення; будову й функції словосполучень та різнотипних речень; буквені й небуквені орфограми; пунктограми у простому та складному реченні; розвиватиме здатність застосовувати на практиці у професійному спілкуванні правила вимови звуків і звукосполук, наголошення та правопису слів, словозміни, слововживання й пунктуації, творення лексем та синтаксичних конструкцій; редагувати тексти з лексичними, орфографічними, граматичними, пунктуаційними та стилістичними помилками; сприятиме підвищенню рівня культури усного та писемного мовлення майбутнього філолога, формуватиме фахівця з високим рівнем мовної свідомості.

Мета освітнього компонента – формувати в майбутніх філологів практичні вміння спілкуватися українською мовою з дотриманням чинних літературних норм; навчити їх самостійно поповнювати та послідовно застосовувати здобуті знання в різних комунікативних ситуаціях; виховувати національно свідомих, духовно багатих особистостей з високим рівнем мовнокомунікативних компетентностей.

Завдання освітнього компонента:

- вдосконалювати орфографічні й пунктуаційні компетентності майбутніх філологів;
- поглибити, узагальнити й систематизувати знання здобувачів освіти з граматики української мови;
- виробити вміння й навички правильної вимови звуків і звукосполук,

словозміни, словотворення та слововживання, побудови словосполучень і речень, нормативного наголошування слів та інтонування висловлень;

- активізувати й збагатити словниковий запас бакалаврів філології;
- навчити їх користуватися лексикографічними джерелами, зокрема й онлайн-словниками;
- розвивати мовленнєву компетентність майбутніх філологів в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування, зокрема ділової комунікації;
- формувати загальнолюдські орієнтири, цілісні світоглядні уявлення, багатий духовний світ майбутніх фахівців високої кваліфікації.

Пропоноване навчально-методичне видання для вивчення освітнього компонента «Практичний курс української мови» має пізнавально-практичне спрямування, адже майбутні бакалаври філології можуть із рекомендованих джерел довідатися не лише про актуальні теоретичні аспекти мовознавства, а й нові підходи, методики, процедури комплексного аналізу слів, речень, текстів, мовленнєвих явищ, різних видів дискурсу та застосувати їх у власних дослідженнях, проєктах, майбутній різногалузевій науковій і практичній професійній діяльності, де завжди потрібні послуги зі створення, перетворення, інтерпретації, оцінювання, аналізу, редагування текстової інформації.

Пропоноване навчально-методичне видання укладено на основі силабусу нормативного освітнього компонента «Практичний курс української мови» відповідно до освітньо-професійної програми «*Мова та література (польська). Переклад*» спеціальності 035 *Філологія* (<http://surl.li/ueasx>).

Зміст освітнього компонента охоплює розділи (змістові модулі) «Українська орфографія й орфоепія», «Формотворення й правопис. Пунктуація», «Морфеміка, словотвір, морфологія української мови. Слововживання», «Синтаксис української мови».

До кожної теми подано питання для самостійної роботи, що дадуть змогу студентам закріпити найважливіші теоретичні положення, допоможуть їм виробити й удосконалити прикладні

фахові компетентності. Адже ґрунтовне вивчення мови передбачає не лише глибокі теоретичні знання, а й формування досконалих практичних умінь і навичок. Подано також термінологічний словник, питання для підсумкового контролю, оновлений список основної та додаткової літератури до курсу, методичні вказівки для вивчення освітнього компонента.

Видання слугуватиме в організації практичних занять, самостійної та індивідуальної роботи бакалаврів освітньої програми *«Мова та література (польська). Переклад»* спеціальності 035 *Філологія*.

ОПИС ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	<i>03 Гуманітарні науки, 035 Філологія, ОПП «Мова та література (польська). Переклад»; ОС бакалавр</i>	Нормативний
Кількість годин/кредитів 180 год./ 6 кредитів		Рік навчання перший–другий
		Семестр другий–третій
ІНДЗ: немає		Лекції 0 год.
		Практичні 90 год. (2 сем – 40 год.; 3 сем – 50 год.)
		Самостійна робота 80 год. (2 сем. – 40 год.; 3 сем. – 40 год.)
		Консультації 10 год. (2 сем. – 4 год.; 3 сем. – 6 год.)
	Форма контролю: заліки (2 сем. і 3 сем.)	
Мова навчання		Українська

Інформація про викладача

Прізвище, ім'я та по батькові *Межов Олександр Григорович*

Науковий ступінь *доктор філологічних наук*

Вчене звання *професор*

Посада *професор кафедри української мови та лінгводидактики*

Контактна інформація:

e-mail: mezhov.oleksandr@vnu.edu.ua, mezhov@ukr.net

Дні занять: <http://194.44.187.20/cgi-bin/timetable.cgi>

Компетентності

Інтегральні

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі філології (лінгвістики, літературознавства, фольклористики, перекладу) в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні

ЗК-3: Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК-4: Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК-5: Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК-6: Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-7: Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК-10: Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-11: Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Фахові

ФК-1: Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.

ФК-2: Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.

ФК-6: Здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати мови, що вивчаються, в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя.

ФК-7: Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних, фольклорних фактів, інтерпретації та перекладу тексту.

ФК-8: Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

ФК-9: Усвідомлення засад і технологій створення, редагування, коректи усних та письмових текстів різних жанрів і стилів державною та іноземними мовами.

ФК-10: Здатність здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів.

ФК-11: Здатність до надання консультацій з дотримання норм літературної мови та культури мовлення.

ФК-12: Здатність до організації ділової комунікації в усній та письмовій формах.

Програмні результати навчання

Після вивчення освітнього компонента здобувач освіти повинен:

ПРН-1: Вільно спілкуватися з професійних питань із фахівцями та нефахівцями державною та іноземними мовами усно й письмово, використовувати їх для організації ефективної міжкультурної комунікації.

ПРН-2: Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

ПРН-3: Організовувати процес свого навчання й самоосвіти.

ПРН-10: Знати норми літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності.

ПРН-11: Знати принципи, технології і прийоми створення, редагування усних і письмових текстів різних жанрів і стилів державною та іноземними мовами.

ПРН-12: Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.

ПРН-14: Використовувати мови, що вивчаються, в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах

спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у побутовій, суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя з врахуванням особливостей багатокультурного регіону пограниччя.

ПРН-15: Здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів.

ПРН-17: Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання.

Пререквізити

Освітній компонент базується на знаннях, уміннях і навичках, отриманих під час вивчення шкільного курсу української мови, а також освітнього компонента «Вступ до загального і слов'янського мовознавства».

Постреквізити

Компетентності, отримані здобувачами освіти під час опрацювання освітнього компонента, закладуть надійне підґрунтя для вивчення освітніх компонентів «Польська мова», «Англійська мова», «Логічні засади комунікації», проходження практик, написання курсової роботи тощо.

Структура освітнього компонента

2-й семестр

Частина 1. Правопис

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				*Форма контролю/ Бали
	Усього	у тому числі			
		Пр	Кон	Сам	
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Українська орфографія й орфоенія					
Тема 1. Правила написання апострофа та м'якого знака в українських словах, їх вимова	4	2	-	2	Ю, ПЗ / 4 бали
Тема 2. Правопис та вимова слів іншомовного походження	5	2	1	2	ФО,ДС,ПЗ /4 бали
Тема 3. Зміни приголосних при їхньому збігові. Правопис префіксів.	4	2	-	2	БС, ПЗ / 4 бали
Тема 3. Правопис складних іменників та прикметників	4	2	-	2	ФО,ДС,ПЗ /4 бали
Тема 5. Написання складних і складених власних назв	5	2	1	2	ФО,ДС,ПЗ /4 бали
Тема 6. Відтворення слов'янських та неслов'янських власних назв українською мовою	4	2	-	2	БС, ПЗ / 4 бали
Тема 7. Правопис прислівників та часток	4	2	-	2	РМГ, ПЗ / 4 бали
Тема 8. Правопис та особливості вживання прийменників і сполучників	4	2	-	2	Ю, ПЗ / 4 бали
Разом за змістовим модулем 1	34	16	2	16	32 бали
Змістовий модуль 2. Формотворення й правопис. Пунктуація					
Тема 9. Складні випадки вживання іменників	5	2	1	2	ФО,ДС,ПЗ / 4 бали
Тема 10. Правопис відмінкових форм іменників.	4	2	-	2	РМГ, ПЗ / 4 бали
Тема 11. Відмінювання українських імен та прізвищ	4	2	-	2	ФО,ДС,ПЗ / 4 бали
Тема 12. Правопис прикметникових суфіксів і відмінкових форм.	4	2	-	2	Ю, ПЗ / 4 бали
Тема 13. Правопис та відмінювання займенників	4	2	-	2	БС, ПЗ / 4 бали
Тема 14. Правопис та відмінювання числівників	5	2	1	2	РМГ, ПЗ / 4 бали
Тема 15. Особливості вживання та правопису особових дієслівних форм	4	2	-	2	Ю, ПЗ / 4 бали
Тема 16. Правопис та особливості вживання дієприкметників і дієприслівників	4	2	-	2	ФО,ДС,ПЗ / 4 бали
Тема 17. Розділові знаки у простому реченні	4	2	-	2	БС, ПЗ / 4 бали
Тема 18. Розділові знаки при відокремлених членах речення	4	2	-	2	РМГ, ПЗ / 4 бали
Тема 19. Розділові знаки у складному реченні	4	2	-	2	Ю, ПЗ / 4 бали

Тема 20. Розділові знаки при прямій мові та цитатах	4	2	-	2	БС, ПЗ / 4 бали
Разом за змістовим модулем 2	50	24	2	24	48 балів
Підсумкова контрольна робота					Т / 20 балів
Усього годин / балів за 2 семестр	84	40	4	40	100 балів

*Форма контролю: ІО – індивідуальне опитування, ФО – фронтальне опитування, БС – контрольна-корекційна бесіда, ПЗ – перевірка практичних завдань, вправ, Т – тестування, ДС – оцінювання участі в дискусії, РМГ – оцінювання роботи в малих групах.

3-й семестр

Частина 2. Граматика і слововживання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				*Форма контролю/ Бали
	Усього	у тому числі			
		Пр	Кон	Сам	
1	2	3	4	5	6
Змістовий модуль 1. Морфеміка, словотвір, морфологія української мови. Слововживання					
Тема 1. Морфеміка української мови	4	2	-	2	ІО, ПЗ,Т / 4 бали
Тема 2. Словотвір української мови	4	2	-	2	ФО,ДС,ПЗ /4 бали
Тема 3. Іменник як частина мови	3	2	-	1	БС, ПЗ,Т / 4 бали
Тема 4. Відмінювання іменників	5	2	1	2	РМГ,ПЗ,Т / 4 бали
Тема 5. Прикметник	3	2	-	1	БС, ПЗ,Т / 4 бали
Тема 6. Числівник	5	2	1	2	РМГ,ПЗ,Т / 4 бали
Тема 7. Займенник	3	2	-	1	ІО, ПЗ,Т / 4 бали
Тема 8. Дієслово	5	2	1	2	РМГ,ПЗ,Т / 4 бали
Тема 9. Дієприкметник і дієприслівник	4	2	-	2	ФО,ДС,ПЗ /4 бали
Тема 10. Прислівник	4	2	-	2	ІО, ПЗ,Т / 4 бали
Тема 11. Прийменник	4	2	-	2	БС, ПЗ,Т / 4 бали
Тема 12. Сполучник	3	2	-	1	ФО, ПЗ,Т / 4 бали
Тема 13. Частка	3	2	-	1	ФО,ДС,ПЗ /4 бали
Тема 14. Вигук	3	2	-	1	БС, ПЗ,Т / 4 бали
Разом за змістовим модулем 3	53	28	3	22	56 балів

Змістовий модуль 2. Синтаксис української мови					
Тема 15. Словосполучення як одиниця синтаксису	7	2	1	2	ФО, ПЗ, Т / 4 бали
Тема 16. Граматична основа простого двоскладного речення	7	2	1	2	БС, ПЗ, Т / 4 бали
Тема 17. Система і структура другорядних членів речення	6	2	-	1	БС, ПЗ, Т / 4 бали
Тема 18. Односкладні та неповні речення	6	2	-	2	ДС, ПЗ, Т / 4 бали
Тема 19. Однорідні члени речення	6	2	-	1	Ю, ПЗ, Т / 4 бали
Тема 20. Відокремлені члени речення	8	2	-	2	ДС, ПЗ, Т / 4 бала
Тема 21. Вставні та вставлені компоненти речення. Звертання.	7	2	1	1	ДС, ПЗ, Т / 4 бали
Тема 22. Складносурядні речення	6	2	-	1	ФО, ПЗ,Т / 4 бала
Тема 23. Складнопідрядні речення	8	2	-	2	РМГ, ПЗ, Т / 4 бали
Тема 24. Безсполучникові складні речення	6	2	-	2	Ю, ПЗ, Т / 4 бали
Тема 25. Багатокомпонентні складні речення	10	2	-	2	РМГ,ПЗ,Т / 4 бали
Разом за змістовим модулем 2	43	22	3	18	44 бали
Усього годин / балів за 3 семестр	96	50	6	40	100 балів

*Форма контролю: Ю – індивідуальне опитування, ФО – фронтальне опитування, БС – контрольна-корекційна бесіда, ВЗ – перевірка практичних завдань, вправ, Т – тестування, ДС – оцінювання участі в дискусії, РМГ – оцінювання роботи в малих групах.

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ОБСЯГ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА¹

2-й семестр

Змістовий модуль 1 **УКРАЇНСЬКА ОРФОГРАФІЯ ТА ОРФОЕПІЯ**

Тема 1. Правила написання апострофа та знака м'якшення в українських словах, їх вимова

Правила написання апострофа в українських словах, їх вимова.

Правила написання знака м'якшення в українських словах, їх вимова.

Буквосполучення *йо,ьо*.

ТЕМА 2. Правопис та вимова слів іншомовного походження

Правила написання апострофа та знака м'якшення в іншомовних словах, їх вимова.

Правила написання літер *и, і, ї* в іншомовних словах, їх вимова.

Подвоєння приголосних в іншомовних словах, їх вимова.

ТЕМА 3. Зміни приголосних при їхньому збігу. Милозвучність мовлення. Правопис префіксів

Чергування приголосних при словозміні та словотворенні.

Чергування приголосних перед суфіксами *-ськ(ий), -ств(о)*.

Спрощення в групах приголосних.

Подовження та подвоєння приголосних.

Милозвучність мовлення (евфонія). Фонетичні засоби евфонії.

Правопис префіксів *при-, пре-, прі-*.

Правопис префіксів, що закінчуються на приголосний (*з-, с-, роз-, без-, через-* і под.).

¹ Див.: Межов О. Г. Українська мова. Практикум із правопису та граматики : навчальний посібник. Луцьк : Вежа-Друк, 2020. 116 с.

ТЕМА 4. Правопис складних іменників та прикметників

Написання складних іменників разом.

Дефіс у складних іменниках.

Написання складних прикметників разом. Випадки окремого написання.

Дефіс у складних прикметниках.

ТЕМА 5. Написання складних і складених власних назв

Загальні правила написання великої літери.

Велика літера у власних назвах, що складаються з кількох слів.

Написання складних і складених власних назв разом, окремо, через дефіс.

ТЕМА 6. Відтворення слов'янських та неслов'янських власних назв українською мовою

Слов'янські прізвища та імена.

Прізвища з прикметниковими суфіксами й закінченнями.

Апостроф та м'який знак у слов'янських прізвищах та іменах.

Неслов'янські прізвища та імена.

Складні та складені особові Імена та прізвища (прізвиська) слов'янського / неслов'янського походження. Похідні від них прикметники.

Українські географічні назви.

Географічні назви інших країн.

Географічні назви з прикметниковими закінченнями.

Апостроф, м'який знак у географічних назвах українського й неслов'янського походження.

Відмінювання географічних назв.

Правопис прикметникових форм від географічних назв і від назв народів.

Суфікси *-ИНСЬК(ИЙ)*, *-ІНСЬК(ИЙ)*. Суфікси *-ОВСЬК(ИЙ)* [*-БОВСЬК(ИЙ)*], *-ЕВСЬК(ИЙ)* [*-ЄВСЬК(ИЙ)*], *-ІВСЬК(ИЙ)* [*-ЇВСЬК(ИЙ)*] у власних назвах.

Правопис складних і складених географічних назв.

ТЕМА 7. Правопис прислівників та часток

Написання прислівників разом, окремо, через дефіс.

Написання часток з іншими словами разом, окремо, через дефіс.

Написання *не* з різними частинами мови.

ТЕМА 8. Правопис та особливості вживання прийменників і сполучників

Правила написання складних прийменників разом або через дефіс.

Розрізнення прийменників та префіксів.

Особливості вживання прийменників в українській мові у зіставленні з російською мовою.

Правопис сполучників.

Розрізнення сполучників та однозвучних повнозначних слів, поєднаних із прийменниками або частками.

Змістовий модуль 2

ФОРМОТВОРЕННЯ Й ПРАВОПИС. ПУНКТУАЦІЯ

ТЕМА 9. Складні випадки вживання іменників

Значення та особливості сполучуваності деяких іменників з іншими словами.

Труднощі у визначенні роду деяких іменників.

Родова диференціація іншомовних іменників.

Родова диференціація аббревіатур.

Поділ іменників на відміни та групи у межах I, II відмін.

Іменники, що не належать до жодної відміни.

ТЕМА 10. Правопис відмінкових форм іменників

Складні випадки відмінювання іменників I відміни. Форми кличного відмінка однини. Форми родового відмінка множини.

Складні випадки відмінювання іменників II відміни. Відмінювання іменників на *-р*. Закінчення *-а (-я)* або *-у (-ю)* в родовому відмінку однини. Форми кличного відмінка однини. Форми родового відмінка множини.

Правопис відмінкових форм іменників III і IV відмін.

Відмінювання множинних іменників.

ТЕМА 11. Відмінювання українських імен та прізвищ

Основні закономірності відмінювання українських прізвищ.

Відмінювання українських особових імен.

Творення та відмінювання імен по батькові.

ТЕМА 12. Правопис прикметникових суфіксів. Правопис відмінкових форм прикметників

Правопис суфіксів *-ин, -їн та -ів (-ов-, -ев-), -їв (-єв-)* у присвійних прикметниках.

Правопис суфіксів *-ов-, -ев-, -єв* у відносних прикметниках.

Особливості відмінювання прикметників.

Правопис форм ступенів порівняння прикметників.

Значення та особливості сполучуваності деяких прикметників з іншими словами.

ТЕМА 13. Правопис та відмінювання займенників

Правопис відмінкових форм займенників.

Правила написання й особливості відмінювання складних (неозначених і заперечних) займенників.

Особливості вживання деяких займенників.

ТЕМА 14. Правопис та відмінювання числівників

Відмінювання та правопис числівників.

Зв'язок числівників з іменниками.

Правопис відчислівникових складних слів.

ТЕМА 15. Особливості вживання та правопис дієслівних форм.

Поділ дієслів на дієвідміни.

Визначення дієвідміни дієслова за його неозначеною формою.

Складні випадки українського дієвідмінювання. Правопис особових закінчень теперішнього та майбутнього часу дієслів I та II дієвідмін.

Зміни приголосних при дієвідмінюванні. Дієвідмінювання дієслів *дати, їсти* та з основою на *-вісти*.

Творення, особливості вживання та правопис дієслівних форм минулого та майбутнього часів.

Творення, особливості вживання та правопис дієслівних форм умовного та наказового способів.

Значення та особливості сполучуваності деяких дієслів з іншими словами.

ТЕМА 16. Правопис та особливості вживання дієприкметників і дієприслівників

Творення та особливості вживання дієприкметників.

Переклад дієприкметників українською мовою.

Дієслівні форми на *-но, -то*.

Творення та особливості вживання дієприслівників.

ТЕМА 17. Розділові знаки у простому реченні

Тире між підметом і присудком.

Тире на місці пропущеного члена речення.

Розділові знаки при словах, синтаксично не пов'язаних із членами речення (вставних, вставлених компонентах і звертаннях).

Пунктуація у реченнях з однорідними членами та узагальнювальними словами.

ТЕМА 18. Розділові знаки при відокремлених членах речення

Розділові знаки при відокремлених уточнюючих членах речення.

Розділові знаки при відокремлених додатках.

Розділові знаки при відокремлених обставинах.

Розділові знаки при відокремлених означеннях.

Розділові знаки при відокремлених прикладках.

ТЕМА 19. Розділові знаки у складному реченні

Розділові знаки у складносурядному реченні.

Розділові знаки у складнопідрядному реченні.

Кома, крапка з комою у складному безсполучниковому реченні.

Тире у складному безсполучниковому реченні.

Двокрапка у складному безсполучниковому реченні.

ТЕМА 20. Розділові знаки при прямій мові та цитатах

Розділові знаки при прямій мові.

Передача прямої мови непрямою.

Правила цитування.

Розділові знаки при цитатах.

3-й семестр***Змістовий модуль 1******МОРФЕМІКА, СЛОВОТВІР, МОРФОЛОГІЯ
УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ. СЛОВОВЖИВАННЯ*****Тема 1. Морфеміка української мови**

1. Предмет і завдання морфеміки. Зв'язок морфеміки із словотвором і морфологією. Морфемні словники.
2. Поняття морфеми. Морфема і слово. Співвідношення понять “морфема” і “морф”. Аломорфи й варіанти морфем.
3. Класифікація морфем. Корінь слова. Спільнокореневі слова.
4. Поняття афікса. Типи афіксальних морфем, їх характеристика.
5. Словотворчі і граматичні афікси.
6. Основа слова і закінчення. Типи основ.
7. Зміни в морфемній будові слова (спрощення, перерозклад, ускладнення та ін.).

Тема 2. Словотвір української мови

1. Предмет і завдання словотвору. Словотвірні словники.
2. Словотвірна структура слова. Твірна основа і словотворчі афікси.
3. Словотвірне значення слова і словотвірний тип. Продуктивність словотвірного типу. Словотвірна пара. Словотвірне гніздо.
4. Морфологічні способи словотвору. Афіксація.
5. Осново- і словоскладання, аббревіація в різностильових текстах, зокрема в діловому мовленні.
6. Морфолого-синтаксичний спосіб словотвору. Характеристика його різновидів (субстантивіація, ад'єктивіація, прономіналізація, адвербіалізація, препозитивіація, інтер'єктивіація та ін.).
7. Лексико-синтаксичний і лексико-семантичний словотвір.

Тема 3. Іменник як частина мови

1. Іменник в системі самостійних частин мови, його значення, морфологічні ознаки та синтаксична роль.
2. Семантико-граматичні категорії іменників (власні й загальні, конкретні та абстрактні, збірні та одиничні, речовинні іменники, категорія істот і неістот).
Іменники-фемінітиви, специфіка їх вживання в різностильових текстах, зокрема діловому мовленні.
3. Рід іменника. Іменники спільного і подвійного роду. Хитання в родах.
4. Число іменника. Іменники, що вживаються тільки в однині або тільки в множині.
5. Категорія відмінка іменника. Система відмінків української мови. Основні значення та синтаксичні функції відмінків.

Тема 4. Відмінювання іменників

1. Іменники I відміни, поділ їх на групи, складні випадки відмінювання.
2. Іменники II відміни, поділ їх на групи, складні випадки відмінювання.
3. III і IV відміни іменників. Правопис відмінкових закінчень.

4. Відмінювання множинних іменників.
5. Невідмінювані іменники на тлі флективного ладу української мови, їхні граматичні ознаки (способи визначення в них роду, числа, відмінка).

Тема 5. Прикметник

1. Прикметник як частина мови, його семантичні, морфологічні й синтаксичні ознаки.
2. Лексико-граматичні розряди прикметників: якісні, відносні, присвійні. Перехід у розрядах прикметників.
3. Творення прикметників різних розрядів. Правопис суфіксів відносних та присвійних прикметників.
4. Ступені порівняння якісних прикметників.
5. Відмінювання прикметників. Тверда і м'яка групи прикметників.
6. Короткі й повні прикметники. Стягнені та нестягнені форми повних прикметників.

Тема 6. Числівник

1. Числівник як частина мови, його ознаки. Класифікація числівників за значенням, граматичними ознаками і будовою.
2. Кількісні числівники. Відмінювання кількісних числівників різних розрядів (власне кількісних, неозначено-кількісних, збірних, дробових).
3. Порядкові числівники, їх значення, творення і граматичні ознаки.
4. Відмінювання порядкових числівників.
5. Особливості відмінювання складених числівників.
6. Правопис числівників, особливості їх уживання з іменниками в різностильових текстах, зокрема діловому мовленні.

Тема 7. Займенник

1. Займенник як частини мови. Співвідносність займенників з іменними частинами мови.
2. Розряди займенників за значенням, їхні граматичні ознаки.

4. Особливості відмінювання займенників різних розрядів в різностильових текстах, зокрема діловій комунікації.
5. Словотвірні ознаки займенників. Перехід займенників в інші частини мови (іменники та частки). Проніміналізація як перехід частин мови в займенник.
6. Складні випадки наголошування та правопису займенників.

Тема 8. Дієслово

1. Семантичні, морфологічні ознаки і синтаксична роль дієслів. Дієвідмінювані і недієвідмінювані форми дієслова. Інфінітив.
2. Вид дієслова. Одновидові та двовидові дієслова.
3. Категорія перехідності / неперехідності. Стан дієслова.
4. Категорія способу. Вживання форм одного способу в значенні іншого.
5. Категорія часу дієслова, її зв'язок з категорією способу і виду.
6. Категорія особи, роду і числа дієслова, їх значення і морфологічне вираження. Безособові дієслова.
7. Поділ дієслів на дієвідміни. Правопис особових закінчень дієслів.

Тема 9. Дієприкметник і дієприслівник як форми дієслова

1. Дієприкметник як змінювана форма дієслова, його граматичні ознаки.
2. Особливості творення та вживання активних і пасивних дієприкметників в різностильових текстах, зокрема діловій комунікації.
3. Перехід дієприкметників у прикметники та іменники.
4. Предикативні форми на *-но*, *-то*, їх творення і вживання в різностильових текстах, зокрема діловому мовленні.
5. Дієприслівник як незмінювана форма дієслова, його граматичні ознаки.
6. Значення дієприслівників доконаного і недоконаного виду, їх творення і вживання в різностильових текстах, зокрема діловому мовленні.

Тема 10. Прислівник

1. Прислівник як самостійна частина мови, його граматичні ознаки.
2. Групи прислівників за значенням.
3. Ступені порівняння означальних прислівників.
4. Способи творення прислівників, їх правопис. Адвербіалізація. Вживання прислівників у значенні прийменників (препозитивація).
5. Наголос у прислівниках.
6. Проблема граматичного статусу слів категорії стану та модальних слів.

Тема 11. Прийменник

1. Прийменники як службові слова, що виражають відношення між повнозначними словами.
2. Уживання прийменників з певними відмінками іменників та субстантивованих слів.
3. Синонімія прийменників. Прийменники-антоніми.
4. Морфологічний склад прийменників. Первинні і вторинні прийменники.
5. Перехід самостійних слів і словосполучень у прийменники. Відприслівникові та відіменні прийменники.
6. Складні випадки вживання і правопису прийменників.

Тема 12. Сполучник

1. Поняття про сполучник, його функціональна характеристика.
2. Сурядні сполучники, їхні типи та особливості вживання у простому і складному реченні.
3. Сполучники підрядності, їхні семантичні класи.
4. Критерії розмежування омонімічних підрядних сполучників та сполучних слів.
5. Морфологічний склад сполучників. Прості, складні та складені сполучники.
6. Характеристика сполучників за способом уживання (одиничні, повторювані, парні).

Тема 13. Частка

1. Частки як службові слова, їхні функціональні ознаки. Класифікація часток.
2. Формотворчі і словотворчі частки.
3. Модальні (фразові) частки, їх різновиди.
4. Заперечні частки *не і ні*, їх вживання та написання разом або окремо з іншими словами.
5. Препозитивні й постпозитивні частки. Основні й варіантні форми часток. Правопис часток.
6. Зв'язок часток з іншими частинами мови. Партикуляція як перехід інших частин мови у частки.

Тема 14. Вигук

1. Вигуки як слова, що виражають емоції та волевиявлення.
2. Первинні та похідні вигуки.
3. Групи вигуків за значенням.
4. Звуконаслідувальні слова.
5. Інтер'ективація як перехід інших частин мови у вигуки. Субстантивація вигуків (перехід в іменник).

Змістовий модуль 2

СИНТАКСИС УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Тема 15. Словосполучення як одиниця синтаксису

1. Типи синтаксичних одиниць, особливості їх вживання в різностильових текстах сучасної української мови, зокрема в усній та письмовій формах ділової комунікації.
2. Словосполучення в синтаксичній системі української мови:
 - а) поняття про словосполучення, його місце в системі синтаксичних одиниць української мови;
 - б) типи словосполучень за видом синтаксичного зв'язку.

3. Підрядні словосполучення, принципи їх класифікації. Різновиди підрядних словосполучень за категорійно-морфологічним характером головного компонента.
4. Форми підрядного зв'язку в словосполученні: а) узгодження; б) керування; в) прилягання.
5. Типи семантико-синтаксичних відношень у підрядних словосполученнях.
6. Сурядні словосполучення, семантико-синтаксичні відношення між їхніми компонентами. Відкриті та закриті сурядні словосполучення.
7. Прості та складні словосполучення. Вільні (синтаксичні) і зв'язані словосполучення. Питання про стосунок фразеологічних сполук до словосполучень.

Тема 16. Граматична основа простого двоскладного речення

1. Поняття про двоскладне речення, вираження предикативності в ньому.
2. З історії вчення про головні члени речення.
3. Диференційні ознаки головних членів речення. Зв'язок підмета з присудком.
4. Простий підмет і способи його вираження.
5. Складений підмет і його структурні типи.
6. Простий присудок, його вираження.
7. Типи складених присудків:
 - а) дієслівний складений присудок;
 - б) іменний складений присудок;
8. Структурно-семантичні особливості складного (подвійного) присудка.

Тема 17. Система і структура другорядних членів речення

1. Сучасний стан учення про члени речення. Омонімія другорядних членів речення.
2. Прямі й непрямі додатки, способи їх вираження. Придієслівні та приіменникові додатки. Розмежування приіменникових додатків і неузгоджених означень.

3. Узгоджені й неузгоджені означення, способи їхнього вираження.
4. Прикладка як особлива форма означення.
5. Обставини, типи обставин за значенням. Способи їх вираження.

Тема 18. Односкладні та неповні речення

1. Поняття про односкладне речення.
2. Типи односкладних речень.
3. Особливості означено-особових, неозначено-особових та узагальнено-особових односкладних речень, їх кваліфікація у сучасній лінгвістиці
4. Безособові речення.
5. Інфінітивні речення.
6. Номінативні речення.
7. Специфіка вокативних речень. Питання про слова-речення в лінгвістичній літературі.
8. Генітивні речення, кваліфікація їх у традиційній та сучасних синтаксичних теоріях.
9. Основні питання теорії неповних речень. Класифікації неповних речень.
10. Контекстуальні та ситуативні неповні речення.
11. Неповні речення в структурі діалогу.
12. Еліптичні речення.
13. Приєднувальні неповні речення. Парцеляція.
14. Проблеми граматичного статусу слів-речень.
15. Синтаксичні особливості нечленованих речень.
16. Принципи класифікації слів-речень.
17. Семантичні групи нечленованих конструкцій.
18. Нечленовані речення, виражені частками.
19. Нечленовані модальні речення.
20. Нечленовані вигуківі речення.

Тема 19. Однорідні члени речення

1. Поняття про однорідність у синтаксисі.
2. Диференційні ознаки однорідних членів речення.

3. Засоби вираження однорідності. Характер семантико-синтаксичних відношень у межах однорідних членів речення.
4. Прийменники при однорідних членах речення.
5. Узагальнюючі слова при однорідних членах речення.
6. Питання про речення з однорідними присудками в лінгвістичній літературі.
7. Принципи розмежування простих ускладнених речень з однорідними присудками та складних поліпредикативних конструкцій.
8. Однорідність головних членів односкладних речень як лінгвістична проблема.
9. Однорідність підметів. Координація присудка з однорідними підметами.
10. Розмежування однорідних та неоднорідних означень.
11. Однорідні приклади.
12. Однорідність додатків та обставин.

Тема 20. Відокремлені члени речення

1. Граматичне вчення про відокремлені члени речення у вітчизняній лінгвістиці.
2. Відокремлення як багатоаспектне синтаксичне і значеннєво-стилістичне явище.
3. Напівпредикативні відношення при відокремленні.
4. Причини та умови відокремлення другорядних членів речення.
5. Синтаксичні особливості речень з відокремленими дієприкметниковими означеннями.
6. Семантико-граматична характеристика речень з відокремленими прикметниковими означеннями.
7. Умови відокремлення узгоджених означень.
8. Правила відокремлення неузгоджених означень.
9. Відокремлені приклади.
10. Синтаксичні ознаки відокремлених обставин, виражених дієприслівниками і дієприслівниковими зворотами.
11. Умови відокремлення обставин.

12. Питання про речення з відокремленими додатками в лінгвістичній літературі. Особливості відокремлення додатків.
13. Розвиток граматичного учення про уточнення членів речення. Сучасні погляди на уточнення.
14. Розмежування уточнювальних членів речення і напівпредикативних зворотів.
15. Уточнення другорядних членів речення.
16. Уточнення підмета і присудка.

Тема 21. Вставні та вставлені компоненти речення. Звертання

1. Виникнення і розвиток учення про вставні та вставлені компоненти речення у вітчизняній граматиці.
2. Поняття про вставні одиниці (слова, сполучення слів, речення).
3. Морфологічні засоби вираження вставних слів і сполучень.
4. Синтаксичні особливості вставних одиниць. Розмежування вставних речень, словосполучень та вставних слів.
5. Семантичні групи вставних компонентів.
6. Принципи розмежування категорій вставності і вставленості.
7. Синтаксична будова вставлених одиниць. Поняття про вставлений текст.
8. Граматичне вчення про звертання.
9. Способи вираження звертання.
10. Місце і функції звертання у структурі простого ускладненого речення.
11. Вокативні речення (кличні комунікати) та їх модифікації.

Тема 22. Складносурядні речення

1. Поняття про складносурядне речення, його основні ознаки.
2. Граматичне вчення про складносурядне речення.
3. Засоби вираження синтаксичних зв'язків і змістових відношень між частинами складносурядного речення.
4. Семантико-синтаксичні відношення між частинами складносурядного речення.
5. Структурно-семантичні типи складносурядних речень.

5. Складносурядні речення відкритої та закритої структур.

Тема 23. Складнопідрядні речення

1. Поняття про складнопідрядне речення.
2. Синтаксичне значення понять “головна частина” та “підрядна частина”, засоби їх зв’язку.
3. Критерії розрізнення сполучників та сполучних слів як основних засобів зв’язку предикативних частин.
4. Принципи класифікації складнопідрядних речень в історії синтаксичної науки. Сучасна класифікація складнопідрядних речень в українській граматиці.
5. Лінгвістичні ознаки розмежування складнопідрядних речень нерозчленованої та розчленованої структур.
6. Характеристика основних типів складнопідрядних речень:
 - а) складнопідрядне речення з підрядним означальним;
 - б) складнопідрядне речення займенниково-співвідносного типу;
 - в) складнопідрядне речення з підрядним з’ясувальним;
 - г) складнопідрядні речення з підрядними обставинними частинами;
 - д) складнопідрядні речення з підрядними супровідними як перехідний тип речення.
7. Функціональне співвідношення другорядних членів речення та підрядних частин складнопідрядних речень.
8. Класи неелементарних (багатокомпонентних) складнопідрядних речень.

Тема 24. Безсполучникові складні речення

1. Поняття про безсполучникове складне речення. Засоби синтаксичного зв’язку в ньому. Роль інтонації.
2. Питання про семантико-синтаксичні співвідношення між безсполучниковими, складносурядними та складнопідрядними реченнями.
3. Семантико-синтаксичні відношення між частинами безсполучникових складних речень.
4. Структурно-семантичні типи безсполучникових складних речень:

- а) безсполучникові речення з однотипними частинами;
 - б) безсполучникові речення з різнотипними частинами.
5. Розвиток теорії безсполучниковості у вітчизняному мовознавстві. Сучасні погляди вчених на граматичний статус і класифікацію безсполучникових складних речень.

Тема 25. Багатокомпонентні складні речення

1. Поняття про ускладнене складне речення. Типи багатокомпонентних складних речень.
2. Характеристика багатокомпонентних складносурядних, безсполучникових конструкцій.
3. Складнопідрядні багатокомпонентні речення, їх різновиди.
4. Варіанти поєднання сурядно-підрядних конструкцій в українській мові.
5. Складні багатокомпонентні речення з різними видами зв'язку (сполучниковим і безсполучниковим).
6. Період як багатокомпонентна синтаксична структура. Стилiстична роль періоду.

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДЛЯ САМОСТІЙНОГО ВИВЧЕННЯ ТЕМ ДИСЦИПЛІНИ²

Дізнатися про мету, завдання, структуру і зміст освітнього компонента «Практичний курс української мови», рекомендовані джерела, політику викладача щодо студента, форми контролю й систему оцінювання можна, переглянувши силабус на сайті факультету за покликанням <http://surl.li/ctkxx>. Відповідно до навчального плану дисципліна передбачає практичні заняття, самостійну роботу студента і консультації. Отож, щоб належно опанувати кожен тему зокрема й дисципліну загалом, потрібно: 1) зареєструватися на електронному курсі платформи *Moodle*; 2) ознайомитися з переліком питань до практичних занять і самостійної роботи; 3) засвоїти базові термінопоняття; 4) опрацювати рекомендовані джерела; 5) ознайомитися з алгоритмами різновидів лінгвістичного аналізу; 6) дати відповіді на питання для самостійної роботи, підготуватися до їх обговорення на практичному занятті; 7) виконати практичні завдання.

За навчальним пленом з освітнього компонента не передбачено лекцій, тому студент самостійно опрацьовує теоретичний матеріал до кожної теми за рекомендованою у силабусі основною літературою та презентаціями, розміщеними в електронному курсі на платформі *Moodle* (<http://surl.li/ctkzr>), де можна також з'ясувати значення базових термінопонять із глосарію. Засвоїти базові термінопоняття та їх тлумачення допоможе також поданий у цьому посібнику короткий словник. Із метою глибшого засвоєння термінологічного апарату у списку додаткових джерел рекомендовано відповідні словники, які є у відкритому доступі на різних освітніх платформах, репозитаріях і сайтах ЗВО.

Під час практичних занять та консультацій викладач допомагає студентам засвоїти теорію мови: здійснює огляд наукової та навчальної літератури, акцентує на складних і проблемних питаннях, заохочує до участі в дискусії, використовує для активізації уваги студентів ілюстративний матеріал, наочні засоби, зокрема у формі презентацій, та сучасні інформаційні технології. У силабусі подано

² Укладено на основі видання: Межов О. Г. *Теоретичні та прикладні аспекти вивчення мови : методичні рекомендації для підготовки магістрів спеціальності 014 «Середня освіта» освітньої програми «Українська мова та література. Світова література»*. Луцьк : ФОП Іванюк В. П., 2022. 96 с.

таблицю з послідовністю змістових модулів і тем, кількістю годин на вивчення кожної з них і максимальним балом за тему. Ознайомитися з переліком теоретичних питань до практичних занять і самостійної роботи можна в цьому посібнику, а також на платформі *Moodle*. Теоретичну підготовку студента за цими питаннями викладач оцінює на практичних заняттях під час індивідуального, фронтального чи комбінованого опитування, бесіди, участі в дискусії, роботи в малих групах тощо.

Опрацювання рекомендованих джерел доцільно розпочинати з підручників і навчальних посібників. Для кращого запам'ятовування варто фіксувати важливі тези в зошиті, формуючи опорний конспект відповіді або ментальну карту до практичного заняття. Поглибленню знань з окремих питань сприятиме студіювання рекомендованої додаткової літератури й інтернет-ресурсів, наведених у кінці посібника. Також пропоновані до кожної теми додаткові джерела (див. на платформі *Moodle*), зокрема статті у фахових виданнях, розділи монографій, посібників, словників (із відповідними гіперпосиланнями) допоможуть виконати практичні завдання.

Алгоритми різних видів лінгвістичного аналізу: фонетичного, лексичного, морфемного, словотвірного, морфологічного, синтаксичного – можна знайти в електронному курсі на платформі *Moodle*.

Перелік питань для самостійної роботи до кожної теми сприятимуть закріпленню теоретичних відомостей і самоконтролю знань, а також змістовній підготовці до дискусії на семінарі й належному виконанню практичних завдань.

Із метою якнайповнішої реалізації практико-орієнтованого принципу навчання, крім теоретичного блоку, навчальною дисципліною передбачено систему практичних завдань різного типу й рівня складності, які дадуть змогу здобувачам освіти закріпити найважливіші теоретичні положення курсу, допоможуть їм виробити й удосконалити прикладні фахові компетентності. Адже ґрунтовне вивчення мови передбачає не лише глибокі теоретичні знання, а й формування досконалих практичних умінь і навичок. Пропоновані завдання мають різноманітний характер: спостереження над мовними явищами, їх оцінювання, інтерпретація, порівняння; робота з рекомендованими, самостійно дібраними чи створеними текстовими фрагментами різних стилів і жанрів, їхній багатоаспектний лінгвістичний

аналіз, перетворення, редагування тощо. Фактичний матеріал до лінгвістичних вправ дібрано зі словників, публіцистичного стилю, кращих зразків художніх творів українських письменників, усної народної творчості, що має пізнавальне, естетичне й виховне значення (див. на платформі *Moodle*).

Якісне виконання практичних завдань вимагає від студента не лише ґрунтовного опрацювання певних теоретичних питань теми, алгоритмів і зразків різних видів лінгвістичного аналізу, скурпульозної роботи зі словниками, науковими публікаціями, нормативною базою, інтернет-ресурсами, а й вміння працювати на платформі *Moodle*, у різних комп'ютерних програмах для підготовки ментальних карт, презентацій; здатності до пошуково-дослідницької діяльності (наприклад, добирати ілюстративний матеріал до мовних одиниць, мовленнєвих явищ); створення самостійних висловлювань, монологів, діалогів, есе, повідомлень, доповідей; аналізу комунікативних ситуацій.

Індивідуальні самостійно обрані практичні завдання з кожної теми студент має виконати згідно з інструкцією на сторінці електронного курсу «Практичний курс української мови» платформи *Moodle* і надіслати викладачеві у встановлений термін для перевірки й оцінювання.

Питання і завдання для самостійного опрацювання подано в електронному курсі на платформі *Moodle* за покликаннями: частина 1; частина 2. Ефективність самостійної роботи здобувачів освіти викладач виявляє на практичних заняттях і фіксує в загальній оцінці за тему та змістовий модуль.

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

З основними принципами організації поточного й підсумкового контролю знань здобувачів освіти у ВНУ імені Лесі Українки можна ознайомитися за покликанням: [ПОЛОЖЕННЯ про поточне та підсумкове оцінювання знань студентів Волинського національного університету імені Лесі Українки.](#)

Основними формами вивчення освітнього компонента є практичні заняття, самостійна робота, консультації. Обов'язковим є відвідування практичних занять та усні відповіді у процесі індивідуального, фронтального чи комбінованого опитування, евристичної, аналітико-синтетичної, контрольної-корекційної бесіди, дискусії, а також виконання завдань для самостійної роботи, зокрема письмових вправ із кожної теми, тестів. Пропущені заняття можуть бути відпрацьовані під час консультацій у тих самих формах контролю, що передбачені на практичному занятті, або (за неможливості) через *e-mail*, *Viber*, *Skype*, *Zoom*, *Moodle*. На консультаціях викладач також допомагає здобувачам освіти в опрацюванні складних питань курсу. Усі завдання мають бути виконані вчасно, у встановлені терміни, відповідно до затвердженого розкладу занять. Розподіл балів за темами із зазначенням максимальної оцінки див. у таблицях на с. 10–12.

Підсумкова контрольна робота у другому семестрі має форму електронного тестування на платформі *Moodle*, яке містить 20 завдань. За правильне виконання кожного з них можна отримати максимум 1 бал, у підсумку – 20 балів. У третьому семестрі контрольних робіт не заплановано.

Політика щодо академічної доброчесності

Здобувач освіти зобов'язаний самостійно виконувати всі завдання поточного й підсумкового контролю, покликаючись на джерела у випадку використання чужих думок. Недопустима жодна з форм порушення академічної доброчесності (присвоєння чужих робіт чи ідей, плагіат, некоректне цитування і под.). За таких дій – адекватна

реакція відповідно до нормативних документів:

- [Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату](#);
- [Кодекс академічної доброчесності](#).

Шкала оцінювання для заліку

<i>Оцінка в балах</i>	<i>Лінгвістична оцінка</i>
90–100	Зараховано
82–89	
75–81	
67–74	
60–66	
1–59	Незараховано (необхідне перескладання)

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти під час заліку

90–100 балів – здобувач освіти дає вичерпні відповіді на основні та додаткові питання, виявляє критичне мислення, повне розуміння матеріалу, глибоко та всебічно аналізує його, використовуючи при цьому обов'язкову й додаткову літературу, самостійно наводить приклади, робить ґрунтовні й аргументовані висновки, правильно виконує практичні завдання різного рівня складності, зокрема аналітичні, проблемні, творчі (не менше ніж 90% правильних відповідей і практичних завдань).

82–89 балів – здобувач освіти дає вичерпні відповіді лише на основні питання, використовуючи при цьому обов'язкову й додаткову літературу, самостійно наводить приклади, робить висновки, допускає поодинокі помилки у практичних завданнях різного рівня складності (не менше ніж 80% правильних відповідей і практичних завдань).

75–81 балів – здобувач освіти, загалом, дає відповіді на переважну більшість питань, використовуючи при цьому лише обов'язкову

літературу, наводить приклади з підручників, робить висновки, але допускає незначні помилки та неточності під час викладення матеріалу, виконання практичних завдань (не менше ніж 75% правильних відповідей і практичних завдань).

67–74 балів – здобувач освіти дає відповіді, проте не розкриває суті питання, відчуває труднощі в наведенні прикладів, не здатен зробити правильні висновки, допускає суттєві помилки та неточності під час викладення матеріалу, виконання практичних завдань або виконує їх частково (не менше ніж 65% правильних відповідей і практичних завдань).

60–66 балів – здобувач освіти демонструє низький рівень знань теоретичного матеріалу, допустивши значну кількість помилок у відповідях на питання, не може навести приклади, не здатен зробити висновки, не виконує половини практичних завдань (не менше ніж 60% правильних відповідей і практичних завдань).

1–59 балів – здобувач освіти фрагментарно або поверхово знає теоретичний матеріал, не може відповісти на питання викладача та виконати більшість практичних завдань (менше ніж 60% правильних відповідей і практичних завдань).

Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти під час поточного контролю

4 бали – здобувач освіти має системні, глибокі знання з теми, оперує ними під час опитування, дискусії та належно (без помилок) застосовує їх у виконанні конкретних практичних завдань; ґрунтовно й повно, послідовно і правильно викладає опрацьований матеріал, виявляє повне його розуміння, обґрунтовує свої думки, наводить самостійно дібрані приклади; дотримується норм літературної мови, правил академічної доброчесності;

3 бали – здобувач освіти має добрі знання з теми, оперує ними під час опитування, дискусії, допускаючи поодинокі недоліки в послідовності викладу матеріалу, мовленнєвому оформленні, правильно наводить приклади з підручників; виконує конкретні практичні завдання з незначними помилками, які сам виправляє

після зауваження викладача, дотримується правил академічної доброчесності;

2 бали – здобувач освіти, виявляючи розуміння основних положень теми, має певні знання, частково використовує їх під час опитування, дискусії; викладає матеріал не досить повно й непослідовно, допускає неточності у формулюванні правил; не вміє глибоко й переконливо обґрунтувати свої думки, відчуває труднощі в наведенні прикладів; не в повному обсязі виконує практичні завдання з мовленнєвими, стилістичними та граматичними помилками; дотримується правил академічної доброчесності;

1 бал – здобувач освіти виявляє незнання більшої частини матеріалу з теми; неточно, неповно, непослідовно й невпевнено відповідає на запитання викладача; допускає у формулюванні правил помилки, що спотворює їх зміст; виконує менше ніж половину практичних завдань з орфографічними, пунктуаційними, граматичними, мовленнєвими, стилістичними помилками; частково дотримується правил академічної доброчесності.

ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

Формою підсумкового контролю у другому та третьому семестрах є залік, який викладач виставляє за результатами поточного контролю за умови, що здобувач освіти виконав визначені силабусом види завдань і набрав не менше як 60 балів. У випадку, якщо здобувач освіти не відвідував окремі аудиторні заняття (із поважних причин), на консультаціях або в електронному курсі на платформі *Moodle* він має право відпрацювати пропущені заняття та добрати ту кількість балів, яку було визначено на пропущені теми й контрольну роботу, але **не пізніше ніж за тиждень до заліку**. У дату складання заліку викладач записує у відомість суму балів, які здобувач освіти набрав під час семестру (шкала від 0 до 100 балів). Якщо здобувач освіти протягом семестру набрав менше як 60 балів, він складає залік під час ліквідації академічної заборгованості. У цьому випадку бали, набрані під час семестрового оцінювання, анулюються. Максимальна кількість балів на залік під час ліквідації академічної заборгованості – 100. Питання до заліку подано в силабусі та електронному курсі на платформі *Moodle*.

Підсумковий контроль успішності навчання здобувача освіти у *другому семестрі (залік)* має форму електронного тестування на платформі *Moodle*, яке містить 60 завдань практичного характеру. За правильне виконання кожного з них можна отримати максимум 1 бал, у підсумку – 60 балів. Ще 40 балів здобувач освіти може отримати за усні розгорнуті відповіді на теоретичні питання (чотири питання по 10 балів за кожне). Підсумковий контроль успішності навчання здобувача освіти у *третьому семестрі (залік)* має форму письмового опитування (відповідь на 2 теоретичні питання й виконання 4 завдань практичного характеру). За кожне теоретичне питання здобувач освіти може отримати 10 балів, за кожне практичне завдання – 20 балів, у підсумку – 100 балів. Терміни підсумкового контролю, ліквідації академічної заборгованості визначені розкладом заліково-екзаменаційної сесії.

Під час вивчення освітнього компонента «Практичний курс

української мови» визнаються результати навчання, отримані в неформальній освіті (професійні курси/тренінги, онлайн-освіта, стажування тощо), які за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають навчальному курсу як в цілому, так і його окремим модулям, темі (темам), що передбачені цим силабусом. Деталі щодо процедури зарахування результатів наведені за посиланням.

Організація освітнього компонента «Практичний курс української мови» дозволяє впровадження у навчальний процес елементів дуальної освіти. Здобувач може поєднувати навчання в університеті з навчанням на робочому місці у закладі загальної середньої освіти, на мовних курсах, на приватних та державних підприємствах, що реалізують міжнародну діяльність, зокрема і з польською стороною, де набуває необхідні знання, компетентності з тем (модулів), передбачених силабусом курсу, які оцінюються представниками Підприємства (наставниками) та викладачем Університету.

Із порядком розгляду звернень щодо вирішення конфліктних ситуацій, пов'язаних з оцінюванням знань та навчальних досягнень здобувачів вищої освіти, можна ознайомитися за покликанням.

Питання до заліку

(другий семестр)

1. Правила написання апострофа в українських словах, їх вимова.
2. Правила написання м'якого знака в українських словах, їх вимова.
Буквосполучення *йо, ьо*.
3. Правила написання апострофа та м'якого знака в іншомовних словах, їх вимова.
4. Правила написання літер *и, і, ї* в іншомовних словах, їх вимова.
5. Подвоєння приголосних в іншомовних словах, їх вимова.
6. Чергування приголосних при словозміні та словотворенні.
Чергування приголосних перед суфіксами *-ськ(ий), -ств(о)*.
7. Спрощення в групах приголосних.
8. Подовження приголосних.
9. Милозвучність мовлення (евфонія). Фонетичні засоби евфонії.
10. Правопис префіксів.

11. Написання складних іменників.
12. Написання складних прикметників.
13. Велика літера у власних назвах, що складаються з кількох слів.
14. Написання складних і складених власних назв разом, окремо, через дефіс.
15. Відтворення слов'янських та неслов'янських власних назв українською мовою.
16. Написання прислівників разом, окремо, через дефіс.
17. Написання часток з іншими словами разом, окремо, через дефіс.
18. Написання *не* з різними частинами мови.
19. Правила написання складних прийменників разом або через дефіс. Розрізнення прийменників та префіксів. Особливості вживання прийменників в українській мові.
20. Правопис сполучників. Розрізнення сполучників та однозвучних повнозначних слів, поєднаних із прийменниками або частками.
21. Труднощі у визначенні роду деяких іменників. Родова диференціація іншомовних іменників. Родова диференціація абревіатур.
22. Поділ іменників на відміни та групи у межах I, II відмін. Іменники, що не належать до жодної відміни.
23. Відмінювання іменників на *-р*.
24. Закінчення *-а (-я)* або *-у (-ю)* в родовому відмінку однини іменників чоловічого роду II відміни.
25. Правопис відмінкових форм іменників III і IV відмін.
26. Відмінювання множинних іменників.
27. Основні закономірності відмінювання українських прізвищ.
28. Відмінювання українських особових імен. Творення та відмінювання імен по батькові.
29. Правопис суфіксів *-ин, -їн та -ів (-ов-, -ев-), -їв (-єв-)* у присвійних прикметниках.
30. Правопис суфіксів *-ов-, -ев-, -єв-* у відносних прикметниках.
31. Особливості відмінювання прикметників. Правопис форм ступенів порівняння прикметників.

32. Правопис відмінкових форм займенників. Правила написання й особливості відмінювання складних (неозначених і заперечних) займенників.
33. Відмінювання та правопис числівників.
34. Зв'язок числівників з іменниками.
35. Правопис відчислівникових складних слів.
36. Поділ дієслів на дієвідміни. Визначення дієвідміни дієслова за його неозначеною формою.
37. Складні випадки українського дієвідмінювання. Правопис особових закінчень теперішнього та майбутнього часу дієслів I та II дієвідмін. Зміни приголосних при дієвідмінюванні. Дієвідмінювання дієслів *дати, їсти* та з основою на *-вісти*.
38. Творення, особливості вживання та правопис дієслівних форм минулого та майбутнього часів.
39. Творення, особливості вживання та правопис дієслівних форм умовного та наказового способів.
40. Творення та особливості вживання дієприкметників. Дієслівні форми на *-но, -то*.
41. Творення та особливості вживання дієприслівників.
42. Тире у простому реченні.
43. Розділові знаки при словах, синтаксично не пов'язаних із членами речення.
44. Розділові знаки між однорідними членами речення та узагальнювальних словах.
45. Розділові знаки при відокремлених уточнювальних членах речення.
46. Розділові знаки при відокремлених додатках.
47. Розділові знаки при відокремлених обставинах.
48. Розділові знаки при відокремлених означеннях.
49. Розділові знаки при відокремлених прикладках.
50. Розділові знаки у складносурядному реченні.
51. Розділові знаки у складнопідрядному реченні.
52. Кома, крапка з комою у складному безсполучниковому реченні.
53. Тире у складному безсполучниковому реченні.

54. Двокрапка у складному безсполучниковому реченні.
55. Розділові знаки при прямій мові. Передача прямої мови непрямою.
56. Правила цитування. Розділові знаки при цитатах.

Питання до заліку

(третьй семестр)

1. Предмет і завдання морфеміки та словотвору. Зв'язок морфеміки із словотвором і морфологією. Морфемні та словотвірні словники.
2. Класифікація морфем. Корінь слова. Спільнокореневі слова. Типи афіксальних морфем, їх характеристика.
3. Словотворчі і граматичні афікси. Основа слова і закінчення. Типи основ. Зміни в морфемній будові слова (спрощення, перерозклад, ускладнення та ін.).
4. Морфологічні способи словотвору. Афіксація. Осново- і словоскладання, аббревіація в різностильових текстах, зокрема діловому мовленні.
5. Морфолого-синтаксичний спосіб словотвору. Характеристика його різновидів (субстантивація, ад'єктивація, прономіналізація, адвербіалізація, препозитивація, інтер'єктивація).
6. Лексико-синтаксичний і лексико-семантичний словотвір.
7. Граматичне значення слова в його стосунку до лексичного значення. Способи вираження граматичних значень слів в українській мові.
8. Граматична форма слова. Флексія як основна частина словоформи. Синтетичні (прості) та аналітичні (складені) форми слів в граматиці української мови. Система граматичних категорій в українській мові.
9. Критерії виділення частин мови: семантичний, морфологічний, синтаксичний, словотвірний. Повнозначні (самостійні) і неповнозначні (службові) частини мови. Вигуки.
10. Семантико-граматичні категорії іменників (власні й загальні, конкретні та абстрактні, збірні та одиничні, речовинні іменники, категорія істот і неістот). Іменники-фемінітиви, специфіка їх вживання в різностильових текстах, зокрема діловому мовленні.

11. Іменники спільного і подвійного роду. Іменники, що вживаються тільки в однині або тільки в множині. Основні значення та синтаксичні функції відмінків.
12. Іменники I відміни, поділ їх на групи, складні випадки відмінювання.
13. Іменники II відміни, поділ їх на групи, складні випадки відмінювання.
14. III і IV відміни іменників. Відмінювання множинних іменників. Невідмінювані іменники на тлі флективного ладу української мови, їхні граматичні ознаки (способи визначення в них роду, числа, відмінка).
15. Лексико-граматичні розряди прикметників: якісні, відносні, присвійні. Перехід у розрядах прикметників.
16. Творення прикметників різних розрядів. Правопис суфіксів відносних та присвійних прикметників.
17. Ступені порівняння якісних прикметників. Короткі й повні прикметники. Стягнені та нестягнені форми повних прикметників.
18. Відмінювання прикметників. Тверда і м'яка групи прикметників.
19. Класифікація числівників за значенням, граматичними ознаками і будовою. Правопис числівників, особливості їх вживання з іменниками в різностильових текстах, зокрема діловому мовленні.
20. Відмінювання кількісних числівників різних розрядів (власне кількісних, неозначено-кількісних, збірних, дробових).
21. Відмінювання порядкових числівників. Особливості відмінювання складених числівників.
22. Розряди займенників за значенням, їхні граматичні ознаки, відмінювання. Особливості вживання займенників різних розрядів в різностильових текстах, зокрема діловій комунікації.
23. Словотвірні ознаки займенників. Перехід займенників в інші частини мови (іменники та частки). Прономіналізація як перехід частин мови в займенник. Складні випадки наголошування та правопису займенників.
24. Семантичні, морфологічні ознаки і синтаксична роль дієслів. Дієвідмінювані і недієвідмінювані форми дієслова. Інфінітив.

25. Вид дієслова. Одновидові та двовидові дієслова. Категорія перехідності / неперехідності. Стан дієслова.
26. Категорія способу. Вживання форм одного способу в значенні іншого. Категорія часу дієслова, її зв'язок з категорією способу і виду.
27. Категорія особи, роду і числа дієслова, їх значення і морфологічне вираження. Безособові дієслова.
28. Поділ дієслів на дієвідміни. Правопис особових закінчень дієслів.
29. Особливості творення та вживання активних і пасивних дієприкметників в різностильових текстах, зокрема діловій комунікації. Перехід дієприкметників у прикметники та іменники. Предикативні форми на *-но*, *-то*, їх творення і вживання в різностильових текстах, зокрема діловому мовленні.
30. Значення дієприслівників доконаного і недоконаного виду, їх творення та вживання в різностильових текстах, зокрема діловому мовленні.
31. Групи прислівників за значенням. Проблема граматичного статусу слів категорії стану та модальних слів. Ступені порівняння означальних прислівників.
32. Способи творення прислівників, їх правопис. Адвербіалізація. Вживання прислівників у значенні прийменників (препозитивація). Наголос у прислівниках.
33. Уживання прийменників з певними відмінками іменників та субстантивованих слів. Синонімія прийменників. Прийменники-антоніми.
34. Первинні і вторинні прийменники. Перехід самостійних слів і словосполучень у прийменники. Відприслівникові та відіменні прийменники.
35. Сурядні сполучники, їхні типи та особливості вживання у простому і складному реченні.
36. Сполучники підрядності, їхні семантичні класи. Критерії розмежування омонімічних підрядних сполучників та сполучних слів.

37. Прості, складні та складені сполучники, особливості їх використання в діловому мовленні. Характеристика сполучників за способом уживання (одиничні, повторювані, парні).
38. Формотворчі і словотворчі частки. Модальні (фразові) частки, їх різновиди.
Заперечні частки *не* і *ні*, їх вживання та написання разом або окремо з іншими словами.
39. Препозитивні й постпозитивні частки. Основні й варіантні форми часток. Правопис часток. Зв'язок часток з іншими частинами мови.
40. Первинні та похідні вигуки. Групи вигуків за значенням. Звуконаслідувальні слова. Перехід інших частин мови у вигуки. Субстантивація вигуків (перехід в іменник).
41. Типи синтаксичних одиниць, особливості їх вживання в різностильових текстах сучасної української мови, зокрема в усній та письмовій формах ділової комунікації.
42. Різновиди підрядних словосполучень за морфологічним характером головного компонента.
43. Узгодження, керування і прилягання як форми підрядного синтаксичного зв'язку в словосполученні та реченні. Семантико-синтаксичні відношення у словосполученні та реченні.
44. Сурядні словосполучення. Відношення між компонентами сурядних словосполучень. Поділ їх на відкриті та закриті.
45. Прості й складні словосполучення. Вільні та зв'язані сполуки слів. Розмежування словосполучень і фразеологізмів.
46. Основні ознаки речення. Типи речень за комунікативним призначенням та експресивним забарвленням. Стверджувальні та заперечні речення.
47. Формально-синтаксична, семантико-синтаксична та комунікативна організація речення.
48. Типи підметів, способи їх вираження в сучасній українській мові.
49. Способи вираження простого присудка. Структурно-семантичні характеристики складного (подвійного) присудка.
50. Способи вираження складеного дієслівного присудка. Поняття про суб'єктний і об'єктний інфінітиви.

51. Структурно-семантичні характеристики складеного іменного присудка.
52. Узгоджені, неузгоджені означення та прикладки, засоби їх вираження. Роль означення у структурі поширеного речення.
53. Прямі та непрямі додатки, способи їх вираження. Розмежування приіменних додатків і неузгоджених означень.
54. Семантико-синтаксичні різновиди обставин та їх роль у структурно-семантичній організації двоскладного речення.
55. Особливості означено-особових, неозначено-особових і узагальнено-особових односкладних речень.
56. Безособові односкладні речення, способи вираження головного члена в них. Проблеми визначення інфінітивних односкладних речень, принципи їх класифікації у різних граматичних працях.
57. Номінативні односкладні речення, їх класифікації. Специфіка вокативних та генітивних речень, проблеми кваліфікації їх у граматичній науці.
58. Нечленовані речення, їх основні ознаки та структурно-семантичні різновиди.
59. Структурно-семантичні характеристики неповних речень. Контекстуальні та ситуативні неповні речення.
60. Приєднувальні конструкції як специфічні різновиди неповних і повних речень. Поняття про еліптичні речення.
61. Диференційні ознаки однорідних членів речення. Узагальнювальні слова при однорідних членах речення.
62. Засоби вираження однорідності. Семантико-синтаксичні відношення у межах однорідних членів речення.
63. Речення з однорідними присудками. Однорідність головних членів односкладних речень.
64. Однорідність підметів. Координація присудка з однорідними підметами.
65. Принципи розмежування однорідних і неоднорідних означень. Однорідність додатків і обставин.

66. Відокремлення як багатоаспектне синтаксичне та значеннєво-стилістичне явище. Загальні та часткові умови відокремлення другорядних членів.
67. Умови відокремлення узгоджених і неузгоджених означень.
68. Умови відокремлення обставин та додатків, пунктуація при їх відокремленні.
69. Відокремлення прикладок. Засоби вираження непоширених і поширених відокремлених прикладок.
70. Принципи розмежування уточнювальних членів речення та напівпредикативних зворотів. Уточнення головних і другорядних компонентів.
71. Семантичні групи вставних одиниць, їх синтаксичні особливості та морфологічні засоби вираження.
72. Поняття про вставлені компоненти речення. Принципи розмежування категорій вставності та вставленості. Синтаксична будова вставлених одиниць.
73. Значення та способи вираження звертання, його місце в реченні. Інтонація при звертанні.
74. Визначальні формальні, семантичні та комунікативні ознаки складного речення. Засоби зв'язку частин складного речення. Різновиди складних конструкцій.
75. Складносурядні речення, принципи їх класифікації. Змістові відношення між предикативними частинами.
76. Складнопідрядні речення нерозчленованого типу. Специфіка займенниково-співвідносних складнопідрядних речень.
77. Складнопідрядні речення з підрядними обставинними, наслідковими та супровідними частинами, їх типи.
78. Типи безсполучникових складних речень. Семантико-синтаксичні відношення між їх частинами, інтонація та розділові знаки.
79. Типи багатокомпонентних складних речень. Період. Текст.
80. Засоби відтворення чужого мовлення.

ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Вигуки — особливі, морфологічно незмінні слова, які виражають почуття, емоції, волевиявлення людини.

Відмінок — властива іменним частинам мови граматична (морфологічна) категорія слів, яка виражає різні синтаксичні зв'язки і семантико-синтаксичні відношення між словами в словосполученні й реченні.

Дієслово — повнозначне слово, яке позначає дію, стан предмета як процес.

Займенники — слова, які вказують на предмети, ознаки і кількості, але не називають їх.

Звертання — інтонаційно виділене в реченні слово або сполучення слів (не член речення), що ним називається істота або персоніфікований предмет, до якого адресується мовлення в його усній і писемній формах.

Іменники — слова самостійної частини мови, назви предметів, істот, явищ тощо.

Інтонація (грец. *intonare* — голосно вимовляти) — обов'язковий елемент і засіб мови під час її реалізації в усному мовленні; постійний засіб вираження не тільки певного змісту, а й експресивно-емоційних відтінків сказаного окремою особою, певне стилістичне спрямування сутності її мовлення. Формується інтонація такими засобами, складовими мовлення, як його мелодика, інтенсивність, тривалість звучання, наголошене виділення певного складу в слові, логічний наголос, ритм, тембр, темп, пауза.

Контекст (лат. *contextus* — тісний зв'язок, з'єднання) — частина тексту, в якій будь-яке слово чи речення реалізується сповна, виявляє свій комунікативний (спілкувальний) потенціал, конкретизується, індивідуалізується семантично й стилістично.

Культура мови — високий рівень розвитку, нормативності мови, всі її усталені ресурси — фонетико-орфоепічні, лексичні, фразеологічні, граматичні й стилістичні.

Культура мовлення — найраціональніше, стилістично вмотивоване користування усіма мовними одиницями, тобто тим, з чого витворилась культура мови.

Лексика (грец. *lexikos* — словесний) **української мови** — вся сукупність наявних в українській мові слів — літературно-нормативних і діалектних.

Мова — особлива специфічна система знаків, з допомогою яких люди спілкуються, обмінюючись з іншими своїми думками й почуваннями.

Мовні одиниці — різнотипні елементи мови, кожен з яких представлений певною мовною матерією і виконує тільки йому властиву стилістичну функцію.

Неповні речення — речення, одна з ланок внутрішньосинтаксичної будови яких (один чи кілька членів речення, навіть частина одного з членів речення) не вимовляється (не пишеться), але усвідомлюється, повністю чи достатньо зрозуміла.

Норма, нормативність мови й мовлення (лат. norma — правило) — найважливіша сутність, ознака всенародної літературної мови і мовлення окремої особи; сформоване у кожного вміння всебічно користуватись мовою в її соціально усвідомлюваних і усталених формах, кожна з яких має статус літературної норми.

Однорідні члени речення — члени речення, які виконують однакову синтаксичну функцію (певного головного або другорядного члена речення), перебувають у тих самих синтаксичних відношеннях з якимсь іншим членом речення і поєднуються між собою сурядним зв'язком.

Орфограма — це написання, що вибирається з кількох можливих варіантів і ґрунтується на сформульованому й закріпленому в системі орфографії правилі.

Орфографічне правило — це особлива коротка, чітка рекомендація-інструкція, у якій перераховуються умови вибору тих чи інших єдино прийнятих написань як зразкових.

Орфографічні (грец. orthos — правильний і grapho — пишу) **мовні норми** — історично сформоване, усталене написання мовних одиниць, яке представлене всією системою правописних правил: написанням слів з малої літери, з великої, через дефіс і т. ін.

Орфографія — історично сформована, уніфікована система правил, що визначають написання слів згідно з усталеними нормами, яку приймає і якою користується суспільство; розділ мовознавства, який вивчає та встановлює правила написання.

Орфоепічні мовні норми — усталені способи, зразки вимови окремого звука, найрізноманітніших поєднань звуків, які характеризуються, пояснюються у формі мовноорфоепічних правил.

Пауза (грец. pausis — припинення) — тимчасова, але завжди стилістично вагома зупинка, перерва у мовленні.

Прийменники — службові слова, які в поєднанні з повнозначними словами виражають залежність їх від інших слів у реченні або в словосполученні.

Прикметники — різновид повнозначних слів, які виражають, називають ознаки, якості людей, тварин, речей, явищ.

Прислівники — повнозначні слова, якими виражається якісна або кількісна ознака дії чи стану, ознака іншої ознаки (тобто ступінь або міра вияву іншої ознаки). Вони виконують доповнювальну, проте дуже важливу стилістичну функцію.

Пряма мова, пряме мовлення — дослівне відтворення сказаного чи написаного ким-небудь. Стилiстична сутність його (як і непрямого мовлення) завжди визначається змістом, способом реалізації, інтонаційним оформленням тощо.

Пунктуаційні (лат. *punctum* — крапка) **норми мови** — усталені правила вживання розділових знаків.

Пунктуація — це система правил про вживання на письмі розділових знаків; розділ мовознавства про використання розділових знаків. Пунктуацією також називають і самі розділові знаки.

Речення — основна комунікативна мовна одиниця, для категоріальних ознак якої характерні предикативність, модальність, відносна закінченість змісту, логічна сутність, структурно-синтаксична організованість, інтонаційна оформленість.

Слово — найпоширеніша одиниця мови й мовлення з певним лексичним значенням (повнозначні слова), або із значенням релятивним, відносним (службові слова), або слова із здатністю виражати певне волевиявлення людини, її почуття, яке при цьому не називається (вигуки). Стилiстично найважливішими є слова повнозначних частин мови.

Словосполучення — лексико-семантична й граматична цілість щонайменше двох повнозначних слів, поєднаних підрядним або сурядним зв'язком. З погляду стилістичного тільки потенційно вагоме, комунікативної функції воно не виконує.

Службові слова — неповнозначні слова (прийменники, сполучники, частки), які по-особливому доповнюють, поєднують, уточнюють те, що в реченні виражається повнозначними словами.

Сполучники — неповнозначні (службові) слова, якими поєднуються в одне семантико-синтаксичне ціле однорідні члени речення або предикативні (реченнєві) частини складного речення.

Текст (лат. *textum* — сплетіння, побудова, зв'язок) — писемний або усний мовленнєвий масив, найчастіше багатослівна семантична й граматична єдність, утворена одним чи кількома реченнями, що виражає завершену думку; поєднання слів «від крапки до крапки» або певний словесний відрізок мовлення, який графічно розчленований кількома чи багатьма крапками.

Український правопис — система загальноприйнятих правил української мови, які визначають способи передавання мовлення на письмі.

Частки — слова, які надають окремим словам, словосполученням, реченням певних додаткових смислових, модальних і емоційно-оцінних відтінків або використовуються для утворення форм слова (наприклад, форм умовного способу).

Числівники — слова із значенням певної, чітко визначеної кількості найрізноманітніших об'єктів дійсності.

Член речення — мінімальна і найпоширеніша синтаксична одиниця, яка виражає в реченні певне поняття, називає якусь особу (особи), предмет, дію, стан людини або явища, ознаку, ознаку ознаки (прислівники) або кількість.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Вихованець І. Р., Городенська К. Г., Загнітко А. П., Соколова С. О. Граматика сучасної української літературної мови. Морфологія / за ред. К. Г. Городенської. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 752 с.
2. Український правопис / Національна академія наук України. Київ, 2019. 391 с. *Схвалено* Кабінетом Міністрів України (Постанова № 437 від 22 травня 2019 р.) спільним рішенням Президії Національної академії наук України (протокол № 22/10 від 24 жовтня 2018 р.) і Колегії Міністерства освіти і науки України (протокол № 10/4-13 від 24 жовтня 2018 р.). *Затверджено* Українською національною комісією з питань правопису (протокол № 5 від 22 жовтня 2018 р.). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/%202019.pdf>
3. Громик Ю. В. Український правопис: навчальний посібник. Київ: Кондор, 2018. 165 с.
4. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови : підручник. Київ : Видав. центр «Академія», 2010. 384 с.
5. Костусяк Н. М., Масицька Т. Є., Межов О. Г., Мельник І. А. Сучасна українська мова : збірник тестових завдань : навчальний посібник. Луцьк : ФОП Іванюк, 2023. 348 с.
6. Левчук І. П., Матяшук Л. А. Основи культури мовлення: особливості, поради, роздуми : навчальний довідник. Луцьк : Вежа-Друк, 2017. 164 с.
7. Межов О. Г. Практичний курс української мови. Частина 1: електронний курс дистанційного навчання на платформі «Moodle» для підготовки бакалаврів спеціальності 035 Філологія, за освітньо-професійною програмою «Мова та література (польська). Переклад» (рекомендовано до використання в освітньому процесі науково-методичною радою ВНУ імені Лесі Українки (протокол № 10 від 21 червня 2022 року)). URL: <https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=587>

8. Межов О. Г. Практичний курс української мови. Частина 2: електронний курс дистанційного навчання на платформі «Moodle» для підготовки бакалаврів спеціальності 035 Філологія, за освітньо-професійною програмою «Мова та література (польська). Переклад» (рекомендовано до використання в освітньому процесі науково-методичною радою ВНУ імені Лесі Українки (протокол № 7 від 16 березня 2023 року)).

URL: <https://moodle.vnu.edu.ua/course/view.php?id=614>

9. Межов О. Г. Українська мова. Практикум із правопису та граматики : навчальний посібник. Луцьк : Вежа-Друк, 2020. 116 с.

10. Межов О. Г. Синтаксис української мови: навчальний посібник. Луцьк : Надстир'я, 2021. 268 с.

11. Плющ М. Я. Граматика української мови. Морфеміка. Словотвір. Морфологія : підручник. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2010. 328 с.

12. Плющ М. Я., Бевзенко С. П., Грипас Н. Я. та ін. Сучасна українська літературна мова: підручник / за ред. М. Я. Плющ. 7-е вид., стер. Київ: Вища шк., 2009. 430 с.

13. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Синтаксис : підручник / А. К. Мойсієнко І. М. Арібжанова. Київ : Знання, 2010. 374 с.

14. Сучасна українська літературна мова : навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. / С. О. Караман, О. В. Караман, М. Я. Плющ та ін. ; за ред. С. О. Карамана. Київ: Літера ЛТД, 2011. 560 с.

15. Сучасна українська мова : підручник / за ред. О. Д. Пономарева. 4-те вид. Київ: Либідь, 2008. 488 с.

16. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка: Практикум : навчальний посібник / за ред. М. М. Фащенко. Київ: ВЦ «Академія», 2010. 176 с.

17. Українська мова : Енциклопедія / [редкол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк та ін.]. 4-е вид. випр. і допов. Київ : Вид-во «Українська енциклопедія» імені М. П. Бажана, 2013.

18. Шевчук С. В. Українське ділове мовлення : навчальний посібник. 9-те вид., випр. і допов. Київ: Алерта, 2018. 302 с.

19. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови : підручник. 2-ге вид., доп. Київ: Видав. центр «Академія», 2010. 408 с.
20. Ющук І. П. Практикум з правопису і граматики української мови. Київ: Освіта, 2012. 270 с.
- URL: <https://ushchuk.files.wordpress.com/2013/09/dpdf>

Додаткова

1. Городенська К. Г. Граматичний стандарт української літературної мови і сучасна практика. *Граматичні студії*. 2017. Вип. 3. С. 17–21.
2. Костусяк Н. М., Межов О. Г. Префіксальні інновації як засіб психологічного впливу на свідомість реципієнтів. *Психолінгвістика. Психолінгвістика. Psycholinguistics*. 2018. Вип. 24 (2). С. 97–114 (*Web of Science*).
3. Костусяк Н. М., Межов О. Г. Системно-структурна організація морфологічного рівня сучасної української літературної мови: функційно-категорійний вимір. Рецензія на наукове видання: Граматика сучасної української літературної мови. Морфологія [автори: І. Р. Вихованець, К. Г. Городенська, А. П. Загнітко, С. О. Соколова; за ред. К. Г. Городенської]. Київ: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017. 752 с. *Українська мова*. 2019. № 4. С. 133–140.
4. Межов О. Г. Вплив дієслівних постфіксів-прийменників на вибір об'єктних відмінків у сучасній українській мові. *Граматичний простір сучасної лінгвоукраїністики*. Катерині Григорівні Городенській / Ін-т укр. мови НАН України: упоряд.: Н.Г.Горголюк, Л.М.Колібаба, В.М.Фурса. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2019. С.129–138.
5. Межов О. Г. Однорідність як семантико-синтаксична категорія речення у сучасній лінгвістиці. *Лінгвістичні студії / Linguistic Studies* : зб. наук. праць / Донецький нац. ун-т ім. Василя Стуса ; гол. ред. А. П. Загнітко. Вінниця : ДонНУ ім. Василя Стуса, 2018. Вип. 35. С. 65–70.
6. Межов О. Г. Принумеральні прийменники як модифікатори семантики приблизної кількості в сучасній українській мові (на

матеріалі українських інтернет-видань). *Діалог мов – діалог культур. Україна і світ: щорічний науковий збірник. VIII Міжнародна науково-практична Інтернет-конференція з україністики. München, 4–6. November 2017. München : readbox unipress Open Publishing LMU, 2018. С. 102–110.*

7. Межов О. Г. Сучасні підходи до вивчення категорії звертання в курсі «Синтаксис української мови» для студентів-філологів. *Мова: класичне – модерне – постмодерне*. Київ : НаУКМА, 2019. Вип. 5. С. 170–185.

8. Межов О. Г. Умови відокремлення синтаксем у структурі простого ускладненого речення. *Тенденції розвитку української лексики та граматики / за ред. Ірини Кононенко, Ірини Митнік, Світлани Романюк*. Варшава – Івано-Франківськ : Sowa Sp. z.o.o, 2016. Ч. III. С. 174–187.

9. Межов О., Костусьяк Н. Комунікативно-прагматичні парадигми речень у сучасній українській мові. *Соціум. Документ. Комунікація : зб. наук. праць. Серія : Філологічні науки. Переяслав-Хмельницький : ФОП Домбровська Я. М. 2019. Вип. 7. С. 11–32.*

10. Межов О. Г., Мельник І. А. Комунікативно-прагматичні та стилістичні функції часток у художніх творах Лесі Українки. *Волинь філологічна: текст і контекст. Українська мова в сучасному науковому вимірі : зб. наук. праць / упоряд. Т. П. Левчук*. Луцьк : Східноєвроп. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2020. Вип. 29. С. 45–59.

11. Межов О. Г. Формування пунктуаційних компетентностей здобувачів освіти засобами синтаксису. *Актуальні проблеми іншомовної комунікації: лінгвістичні, методичні та соціально-психологічні аспекти: зб. матеріалів IV Всеукраїнської науково-методичної Інтернет-конференції, 14 квітня 2021 року, Луцький національний технічний університет*. Луцьк : ІВВ Луцького НТУ, 2021. С. 192–194.

12. Костусьяк Н., Межов О., Навальна М., Українські фемінитиви в контексті мовної динаміки, синтаксичної семантики, деривації та проблем нормативності. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія:*

Філологія (мовознавство) : збірник наукових праць / гол. ред. Є. Б. Барань. Вінниця : ТОВ «фірма Планер», 2021. Вип. 32. С. 171–184.

13. Межов О. Г., Костусяк Н. М. Формування лексичної і граматичної компетентностей майбутніх філологів в умовах дистанційного навчання. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2021. Т. 84, № 4. С. 104–125 (*Web of Science*).

14. Межов О. Г. Практичний курс української мови в системі лінгвістичних дисциплін ЗВО. *Запорізькі філологічні читання : матеріали Всеукраїнської наукової конференції (11–12 листопада 2021 року)* / за ред. Н. В. Горбач, І. Я. Павленко, О. О. Стадніченко, Р. О. Христіанінової. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2021. С. 63–66.

15. Navalna M., Kostusiak N., & Mezhov O. The functional-cognitive characteristics of interrogative utterances in modern Ukrainian. *Cognitive Studies / Études cognitives*, 2021(21). S. 1–14. Article 2484 (*Scopus; Web of Science*).

16. Mezhov O., Kostusiak N., & Navalna M. The cognitive discourse parameters of directive speech acts in modern Ukrainian. *Cognitive Studies / Études cognitives*, 2022 (22), Article 2785. S. 1–15 (*Scopus; Web of Science*).

Словники

1. Активні ресурси сучасної української номінації : ідеографічний словник нової лексики / Є. А. Карпіловська та ін. ; Відп. ред.. Є. А. Карпіловська. Київ : ТОВ «КММ», 2013. 416 с.

2. Биби́к С. П. Словник іншомовних слів: тлумачення, словотворення та слововживання. Харків : ФОЛІО, 2006. 623 с.

3. Великий тлумачний словник сучасної української мови : [250 000 сл. та словосполучень з дод. та допов.] / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ : Ірпінь : Перун, 2005. 1728 с.

4. Головащук С. І. Словник наголосів: понад 20 000 слів. Київ : Наук. думка, 2008. 287 с.

5. Граматичний словник української літературної мови. Словозміна: Близько 140000 тис. слів / відп. ред. Н. Ф. Клименко. Київ: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2011. 760 с.
6. Караванський С. Практичний словник синонімів української мови : близько 20 000 синонімічних рядів / [5-е вид., опрац. і значно допов.]. Львів : БаК, 2014. 544 с.
7. Нелюба А.М., Редько Є.О. Лексико-словотвірні інновації (2015–2016). Словник / за ред. А. М. Нелюби. Харків : Харківське історико-філологічне товариство, 2017. 204 с.
8. Орфоепічний словник української мови : У 2 т. [уклад. М. Пещак та ін.]. Київ : Довіра, 2003.
9. Словник дієслівного керування / Л. Колібаба, В. Фурса. Київ : Либідь, 2017. 656 с.
10. Словник-довідник з культури української мови / Д. Гринчишин, А. Капелюшний, О. Сербенська, З. Терлак. Київ : Знання, 2006. 367 с.
11. Словник синонімів української мови : у 2 т. / [ред.: А. А. Бурячок та ін.]. Київ : Наук. думка, 2006.
12. Словник української мови : в 11-ти т. Київ : Наукова думка, 1970–1980.
13. Словник української мови в 11 томах. Додатковий том : у 2-х кн. Київ : Видавничий дім Дмитра Бураго, 2017.
14. Словник труднощів української мови. / [відп. ред. Т. С. Дорошенко]. Харків : Торсінг плюс, 2010. 416 с.
15. Туровська Л. В., Василькова Л. М. Нові слова та значення : словник. Київ : Довіра, 2008. 271 с.
16. Український орфографічний словник : понад 175 000 слів / [уклад. В. В. Чумак та ін.; голова редкол. В. Г. Скляренко]. [вид. 9-е, перероб. і допов.]. Київ : Довіра, 2009. 1011 с.
17. Фразеологічний словник української мови : у 2 кн. Київ : Наукова думка, 1993.

Електронні інформаційні ресурси

1. <http://velyka-chy-mala-litera.wikidot.com/>
2. <http://rodovyi-vidminok.wikidot.com/>
3. <http://nepravylno-pravylno.wikidot.com/all>
4. <http://slovopedia.org.ua/35/53392-0.html>
5. <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>
6. <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua/>
7. <https://interesnyimir.com/special/typing-uk2/0>
8. <http://osvita.ua>
9. <http://www.mova.info>
10. Блог «Центр культури української мови» Київського університету імені Бориса Грінченка. URL: <http://centrkum.blogspot.com/>
11. Офіційний сайт української мови. URL: <https://ukrainskamova.com>
12. Сайт електронної бібліотеки «Україніка» НАН України. <http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?C21COM=F&I21DBN=NAV&P21DBN=UKRLIB>
13. Сайт Інституту мовознавства імені О. О. Потебні НАН України. URL: <http://www.inmo.org.ua/library.html>.
14. Сайт Інституту української мови НАН України. URL: <https://www.nas.gov.ua/UA/Org/publication/books/Pages/default.aspx?OrgID=0000324>
15. Тезаурус з комп'ютерної лексикографії. URL: <http://www.mova.info/Page3.aspx?I1=188&vucid=1>
16. Тезаурус з лінгвістичної термінології. URL: http://www.mova.info/mov_thes.aspx?I1=68
17. Українська мова. Енциклопедія. URL: https://chtyvo.org.ua/authors/Rusanivskyy_VM/Ukrainska_mova_Entsyklopedia/
18. Український правопис. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/05062019-onovl-pravo.pdf>
19. Стислий огляд основних змін у новій редакції «Українського правопису» (2019). URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/osnovni-zminy%202019.pdf>

ЗМІСТ

Передмова.....	3
Опис освітнього компонента	6
Інформаційний обсяг освітнього компонента	13
Методичні вказівки для самостійного вивчення тем дисципліни..	30
Політика оцінювання.....	33
Підсумковий контроль.....	37
Термінологічний словник.....	47
Рекомендована література.....	51